

БУХАРЕСТСЬКИЙ МИРНИЙ ДОГОВІР 1918. Завершив війну між Румунією та Четверним союзом (Німеччиною, Австро-Угорщиною, Туреччиною й Болгарією), остаточно ліквідувавши Східний фронт Першої світової війни. Розроблення умов Б.м.д. затяглося на півроку (перемир'я на фронті від верхів'я Дністра до гирла Дунаю датовано 9 грудня 1917). Остаточний текст договору укладений вже після підписання 5 березня в м. Ясси (Румунія) Авереску і 9 березня в Одесі Х.Раковським протоколів про ліквідацію воєнного конфлікту між Румунією та РСФРР і угоди про виведення румунських військ з Бессарабії у двомісячний термін. Однак прелімінарний мирний договір Румунії з Четверним союзом був підписаний ще 5 березня 1918 у Буфті (під Бухарестом). Він виявив наміри Четверного союзу спрямувати експансію Румунії на схід, віддаючи їй Бессарабію. Відповідно Румунія сприяла німецько-австрійським військам, що перекидалися через Бессарабію на південь України. Прагнучи “належних гарантій одержання Бессарабії”, румунський уряд навіть “висловлював бажання... направити Дунайську флотилію до Севастополя та гирл річок України, щоб там вони діяли разом із збройними силами” Четверного союзу. У відповідь ст.4 Б.м.д., вимагаючи суттєвого скорочення армії Румунії, зберігала її окупаційні війська в Бессарабії “за штатами воєнного часу, доки внаслідок воєнних операцій, що проводяться союзними військами в Україні, кордонам Румунії більше не загрожуватиме небезпека”.

Віддаючи Бессарабію Румунії, Німеччина й Австро-Угорщина нав'язали їй надзвичайно тяжкі умови. Територіальні статті Б.м.д. позбавляли Румунію виходу до Чорного моря: Південна Добруджа поверталася Болгарії, над Північною – встановлювався кондомініум Четверного союзу. Серйозно послаблялися позиції Румунії на Дунаї: важливі прирічні ділянки передавалися Австро-Угорщині та Болгарії, в нижній течії найбільшої міжнародної ріки Європи мала порядкувати створювана Б.м.д. “Комісія гирла Дунаю”. Зміни кордону на північному заході позбавляли Румунію стратегічно важливих вершин і перевалів Карпат, а також багатих на корисні копалини територій Валахії й Молдови. Б.м.д. і його складова частина – три німецько-румунські економічні угоди: загальна, нафтова й з питань сільського господарства – педантично перераховували шляхи експлуатації та перетворення її разом з Бессарабією на продовольчо-сировинний додаток Німеччини. Румунія мала виплатити величезні суми фактичної контрибуції, повернути права німцям, що перед війною перебували на державній службі, компенсувати втрати концесіонерам, яких вони зазнавали в нафтовому бізнесі, гірничій промисловості, судноплавстві тощо. Грабіжницький зміст Б.м.д. ставив його в один ряд з договорами, укладеними в Брест-Литовському (нині м. Брест, Білорусь) у лютому–березні 1918 та похідними від них економічними угодами.

Літ.: Советские Россия–Украина и Румыния: Сборник дипломатических документов и исторических материалов. – Х., 1921; Нотов Ф.И. Бухарестский мир 1918 г. – М., 1959; Бессарабия на перекрестке европейской дипломатии: Документы и материалы. – М., 1996.

Р.Г.Симоненко.